

1.2 โดเมน และ เรนจ์ ของความสัมพันธ์

นิยาม ให้ r เป็นความสัมพันธ์จาก A ไป B

โดเมน (Domain) ของความสัมพันธ์ r คือ เซตซึ่งประกอบด้วยสมาชิกตัวแรกของคู่อันดับทั้งหมดใน r

$$\text{เขียนแทนด้วย } D_r \text{ นั่นคือ } D_r = \{x | (x, y) \in r\} \quad ; \quad D_r \subseteq A$$

เรนจ์ (Range) ของความสัมพันธ์ r คือ เซตซึ่งประกอบด้วยสมาชิกตัวหลังของคู่อันดับทั้งหมดใน r

$$\text{เขียนแทนด้วย } R_r \text{ นั่นคือ } R_r = \{y | (x, y) \in r\} \quad ; \quad R_r \subseteq B$$

ตัวอย่างที่ 8 กำหนดให้ $A = \{1, 3, 6, 8\}$ และ $B = \{1, 2, 4, 8\}$

จงหา D_r และ R_r ของความสัมพันธ์ r “มากกว่า” จาก A ไป B

วิธีทำ

เขียน r แบบแจกแจงสมาชิก

$$\text{จะได้ } r = \{(3, 1), (3, 2), (6, 1), (6, 2), (6, 4), (8, 1), (8, 2), (8, 4)\}$$

$$\text{ดังนั้น } D_r = \{3, 6, 8\}$$

$$\text{และ } R_r = \{1, 2, 4\}$$

ข้อสังเกต

$$D_r \subseteq A \quad \text{และ} \quad R_r \subseteq B$$

การหาโดเมน และ เรนจ์ของความสัมพันธ์

ในกรณีที่ความสัมพันธ์กำหนดในรูปของเซตแบบบอกเงื่อนไข สามารถทำการหาได้ดังนี้

$$\text{กำหนดให้ } r = \{(x, y) \in A \times B | y = r(x)\}$$

1. เมื่อต้องการหาโดเมน

ให้จัด y ในเทอมของ x “[$y = r(x)$]” แล้วพิจารณาค่า x ที่จะเป็นจำนวนใดบ้างที่แทนแล้วทำให้หาค่า y ที่ได้ยังอยู่ในเซตที่กำหนดให้ เซตของค่า x ที่ได้เหล่านั้น คือ โดเมนของ r

2. เมื่อต้องการหาเรนจ์

ให้จัด x ในเทอมของ y “[$x = r(y)$]” แล้วพิจารณาค่า y ที่จะเป็นจำนวนใดบ้างที่แทนแล้วทำให้หาค่า x ที่ได้ยังอยู่ในเซตที่กำหนดให้ เซตของค่า y ที่ได้เหล่านั้น คือ เรนจ์ของ r

ข้อสังเกต จำนวนที่แทนแล้วทำให้เกิดกรณีต่อไปนี้จะไม่ใช่สมาชิกของโดเมนหรือเรนจ์

- 1) แทนแล้วทำให้ตัวหารเป็นศูนย์
- 2) แทนแล้วทำให้ค่าในรากที่สองติดลบ

ตัวอย่างที่ 9 กำหนดให้ $r = \{(x, y) \in A \times A \mid x - 3y - 1 = 0\}$ และ $A = \{2, 3, 4, 10, 13, 15\}$
 จงหา D_r , R_r

วิธีทำ

จากเงื่อนไข $x - 3y - 1 = 0$

จัดรูปใหม่เป็น y ในเทอมของ x

จะได้
$$y = \frac{x-1}{3}$$

พิจารณตาราง

x	2	3	4	10	13	15
$y = \frac{x-1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{2}{3}$	1	3	4	$\frac{14}{3}$

พิจารณาค่า x ที่ทำให้ y อยู่ใน A และเขียน r แบบแจกแจงสมาชิก

จะได้ $r = \{(10, 3), (13, 4)\}$

ดังนั้น $D_r = \{10, 13\}$

และ $R_r = \{3, 4\}$

ตัวอย่างที่ 10 กำหนดให้ $r = \{(x, y) \in I \times I \mid y = 2x - 3\}$ จงหา D_r และ R_r

วิธีทำ

จากเงื่อนไข $y = 2x - 3$

พิจารณาค่า x และ y จากตาราง

x	...	-3	-2	-1	0	1	2	3	4	...
$y = 2x - 3$	...	-9	-7	-5	-3	-1	1	3	5	...

จะได้ $D_r = \{x \mid x \in I\}$

และ $R_r = \{y \mid y \in I \text{ และ } y \text{ เป็นจำนวนคี่}\}$

ตัวอย่างที่ 11 กำหนดให้ $r = \left\{ (x, y) \in R \times R \mid y = \frac{2x+1}{3x-7} \right\}$ จงหา D_r และ R_r

วิธีทำ

หา D_r ให้จัด y ในเทอมของ x

จากเงื่อนไข $y = \frac{2x+1}{3x-7}$ (จัดรูป y ในเทอมของ x แล้ว)

ให้พิจารณา $3x - 7 \neq 0$

$$x \neq \frac{7}{3}$$

$$\therefore D_r = \left\{ x \in R \mid x \neq \frac{7}{3} \right\}$$

หา R_r ให้จัด x ในเทอมของ y

จากเงื่อนไข $y = \frac{2x+1}{3x-7}$

จัดรูปใหม่จะได้ว่า $y(3x-7) = 2x+1$

$$3xy - 7y = 2x + 1$$

$$3xy - 2x = 7y + 1$$

$$x(3y - 2) = 7y + 1$$

$$x = \frac{7y+1}{3y-2}$$

พิจารณา $3y - 2 \neq 0$

$$y \neq \frac{2}{3}$$

$$\therefore R_r = \left\{ y \in R \mid y \neq \frac{2}{3} \right\}$$

ตัวอย่างที่ 12 กำหนดให้ $r = \left\{ (x, y) \in R \times R \mid y = \sqrt{x-3} \right\}$ จงหา D_r และ R_r

วิธีทำ

1.3 อินเวอร์สของความสัมพันธ์ (Inverse of a Relation)

นิยาม ให้ r เป็นความสัมพันธ์จากเซต A ไปยังเซต B อินเวอร์สของความสัมพันธ์ r (Inverse of a function r) ซึ่งเขียนแทนด้วย r^{-1} (อ่านว่า อินเวอร์สของ r)

คือ ความสัมพันธ์จากเซต B ไปยังเซต A ซึ่งประกอบด้วย (y,x) โดยที่ $(x,y) \in r$

ตัวอย่างที่ 13 กำหนดให้ r เป็นความสัมพันธ์จาก A ไป B

โดยที่ $A = \{1,2,3\}$, $B = \{1,3\}$ และ $r = \{(1,1), (3,1), (2,3)\}$

จงหา r^{-1} , D_r , R_r , $D_{r^{-1}}$ และ $R_{r^{-1}}$

วิธีทำ $\therefore r^{-1} = \{(\dots, \dots), (\dots, \dots), (\dots, \dots)\}$

$D_r = \{\dots\}$ และ $R_r = \{\dots\}$

$D_{r^{-1}} = \{\dots\}$ และ $R_{r^{-1}} = \{\dots\}$

ข้อสังเกต $D_r = R_{r^{-1}}$ และ $R_r = D_{r^{-1}}$

ในกรณีที่โจทย์บางข้อไม่สามารถเขียนอินเวอร์สของความสัมพันธ์ r ในรูปของเซตแบบแจกแจงสมาชิกได้ เราสามารถเขียนอินเวอร์สของความสัมพันธ์ r ในรูปของเซตแบบบอกเงื่อนไข

การเขียนอินเวอร์สของความสัมพันธ์ในรูปของเซตแบบบอกเงื่อนไข

โดยทั่วไปเขียนได้ 2 แบบดังต่อไปนี้

กำหนดให้ $r = \{(x,y) \in A \times B \mid y = r(x)\}$

แบบที่ 1 $r^{-1} = \{(y,x) \in B \times A \mid y = r(x)\}$

หรือ

แบบที่ 2 $r^{-1} = \{(x,y) \in B \times A \mid x = r(y)\}$

หมายเหตุ โดยส่วนใหญ่จะนิยมใช้แบบที่ 2 มากกว่าเพราะว่า นิยมใช้ (x,y) มากกว่า (y,x)

แต่สิ่งสำคัญคือ จะต้องเปลี่ยนจาก $A \times B$ เป็น $B \times A$ ทั้งสองแบบ เพราะว่า

ถ้า r เป็นความสัมพันธ์จาก A ไป B แล้ว r^{-1} เป็นความสัมพันธ์จาก B ไป A

ค.) ความสัมพันธ์ที่กำหนดให้ในรูปของกราฟ

ในบางครั้งความสัมพันธ์ที่กำหนดให้จะให้มาเป็นกราฟ หรือสมการที่เขียนกราฟได้ ในการพิจารณาว่าความสัมพันธ์นั้นเป็นฟังก์ชันหรือไม่ อาจทำได้โดยการลากเส้นให้ขนานกับแกน y ถ้ามีเส้นขนานกับแกน y เส้นใดเส้นหนึ่ง ตัดกราฟตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไป แสดงว่าความสัมพันธ์นั้นไม่เป็นฟังก์ชัน

ตัวอย่างที่ 18 จงพิจารณาว่าข้อใดเป็นกราฟของฟังก์ชัน

